

Alternativní teoretické koncepty stratifikace: kulturní zdroje, relační perspektiva, sociální distance.

Jiří Šafr

Sociologický ústav AV ČR

jiri.safr@soc.cas.cz

www.soc.cas.cz

Soudobá světová sociologie
Filozofická fakulta UK, Praha, 3. prosince 2008

Obsah

Přístupy ke studiu sociální stratifikace: konvenční / kulturalistický

Role kultury při utváření sociálních nerovností

→ ***kulturní obrat***

- Symbolické hranice
- Kulturní kapitál a jeho typy, kulturní zdroje
- Teoretické modely vztahu kultury a stratifikace:
 - Homologie
 - Individualizace
 - Kulturní všežroutství (Omnivore-univore)

Relační perspektiva sociálních nerovností – sociální distance →

relační obrat

- Princip diferencovaného sdružování (homophily)
- Příklady principu diferencovaného sdružování v ČR 2006
- Koncepty sociálních distancí: subjektivní, objektivní
- Princip měření objektivní - interakční sociální distance (Laumann, CAMSIS)
- Teoretické zobecnění: hypotézy „like me“ a „vyšší prestiž“

- Internetové zdroje

Přístupy ke studiu sociální stratifikace

1. Konvenční vs. 2. kulturalistický (sociálně distanční) přístup k třídní analýze

Definice sociální třídy (vymezení stejnorodosti třídních kategorií):

- **1. pomocí tržní situace** (v neo/marxistické perspektivě na základě vykořisťování)
pozice na trhu práce/ postavení v zaměstnání
přístupy založené na ekonomickém zájmu
→ „**kdo dostává kolik a jak ?**“
- **2. třída jako o „životních podmínky“**
přístupy odvozené ze společné/ sdílené žité zkušenosti.
→ „**kdo dělá co a proč ?**“
- **Konvenční** stratifikační paradigma sleduje pozice v profesní struktuře (mobilita, riziko nezaměstnanosti, třídní vědomí, ...)

Stratifikační systém

- **Klasický přístup:**
systém odlišeného přístupu k a vzácným společensky ceněným zdrojům v podobě statusových symbolů (vzdělání, prestiž, příjem, majetek)
- **Relačně /sociálně-distančně/ interakční přístup: systém sociálních distancí**
systém norem sociální distance určujících statusově rovnocenné kontakty, které následně definují a reprodukují nerovnosti - hierarchie a nerovnosti jsou rutinně reprodukovány v rámci sociálních interakcí
 - vzorce sdružování (homogenita přátelských vazeb / manželská heterogamie)

Kulturalistický přístup k třídní analýze

- výzkum reprodukce hierarchií a nerovností skrze kulturu
- Relační pojetí
- weberiánská perspektiva stratifikace: hranice mezi statusovými skupinami určují symbolické prostředky a interakce
- třídní pozice vymezuje symbolické umístování podle životního stylu (Warner)
- třídy jako „diferencované latentní struktury“ vymezené asociacemi rovnocenných statusů (Laumann)
- nominalistický přístup: „třídy na papíře“ (Bourdieu)
empirické shluky na základě podobného způsobu života

Weber: status vs. třída

Statusy (*Stände*)

- pozice vymezené ne objektivně na základě ekonomického postavení na pracovním trhu (sociální třída) ale subjektivně v hodnocení druhých na základě prestiže.
- produkt interakce svázaný s různými životními styly. hodnocení dle: životního způsobu, vzdělání, prestiž daná původem nebo povoláním.“
- Weberův koncept statusové kultury klade důraz na roli interakce mezi členy a vlastnictví kulturních zdrojů při utváření vnitřní solidarity určité statusové skupiny a její schopnosti udržovat si odstup od ostatních skupin.

Sociální třídy

vymezeny ekonomicky na základě zdroje příjmu a vysokou mírou sociální uzavřenosti.

- Určeny jsou buď majetkem, původem a nebo povoláním.
- O třídách lze hovořit, je-li „určité skupině lidí společná příčinná komponenta jejich životních šancí“

- ***Sociálně distanční a sociálně interakční*** – multidimenzionální sociální prostor, stratifikace jako prostor sociálních vztahů: vzorce přátelských a partnerských vztahů a kulturní podobnosti

Princip diferencovaného sdružování určuje distance uvnitř sociálního prostoru → sociální sítě, sdílený kulturní vkus a životní styly sloužící jako identifikace sociální podobnosti” [Bottero 2005]

→ relační pohled - zakotvenost nerovností v sociálních sítích

Konvenční vs. sociálně distanční přístup

- Konvenční přístup definuje hierarchicky uspořádané skupiny a pak sleduje vztahy mezi nimi.
- Sociálně distanční-interakční přístup určuje pomocí vzorců sociálních vztahů povahu stratifikace → odlišná míra sdružování určuje distance v sociálním prostoru
- („postmoderní“ paradigma - kulturní hierarchie jsou rozostřené)

Kulturní a relační obrat při studiu sociálních nerovností

Alternativní přístup ke konvenční analýze sociální stratifikace nabízí:

Kulturní obrat

- Zdůrazňuje kulturní dimenzi ekonomických a sociálních procesů utváření nerovností
- Sociální nerovnosti místo pouze profesně odvozené stratifikace (provázanost nerovností etnických, genderových a dal.)
- Zkoumají se kolektivní identity a konstrukce hranic → význam, který lidé nerovnostem přiřazují, kam sebe a druhé zařazují a konkrétní praktiky, v nichž nerovnost vzniká a reprodukuje se.

Relační obrat

- Důraz na sociální interakci, relace (spíše než na esence), sítě (než struktury), fluiditu (než stálost), sféry (než předem dané kategorie)
- Ovlivněn kulturním a lingvistickým obratem, rozvojem analýzy sociálních sítí (SNA)

Relace v sociální struktuře

substancialistická perspektiva - jednotka analýzy substance jako „statické entity“ (věci)

relační myšlení sleduje dynamiku procesů a vztahů mezi těmito entitami

K relacím v sociální struktuře odkazují dva mechanismy:

- **princip homogeneity**
příslušníci stejné třídy či její frakce mají podobné životní styly
- **princip homologie**
struktura prostoru životních stylů souzní s prostorem sociálních pozic.

Role kultury při utváření sociálních nerovností

Symbolické hranice

- Tradice: Durkheim, Douglas, Goffman
- V každodenním životě neustále pojmenováváme a klasifikujeme věci i druhé lidi. Opozice: (vysoký / nízký, mužský / ženský, přírodní / kulturní atd.)
- Klasifikace - myšlenkový akt, individuálně stanovujeme hranici mezi oblíbenými knihami a neoblíbenými, nudným a zábavným atd., ale i sociálním → linie mezi tím co považujeme za klasickou hudbu a co populární sdílíme s ostatními
- **Symbolické hranice** vznikají jako pojmové rozlišování sloužící ke kategorizaci objektů, lidí, jejich praktik a dokonce i času a prostoru [Lamont, Molnar 2002].
- Dávají odpověď na otázku, kdo jsme „my“ a kdo jsou „oni“.
- Tři typy symbolických hranic: *morální, socioekonomické a kulturní*
- SH často odůvodňují **sociální hranice** - používání kulturních znaků a praktik při vymezení a reprodukci třídních rozdílů. Např. určení umění (hudebního stylu) jednou skupinou jako vysoká nebo naopak nízká kultura.
- *Sociální hranice* odkazují k ekonomickým, materiálním a politickým pozicím. Zhmotněné formy sociálních rozdílů projevují se v nerovném přístupu a distribuci zdrojů i příležitostí. → stabilní vzorce společenského jednání při sdružování (např. manželská homogamie), sociální exkluze nebo rasová segregace.

Kulturní kapitál

- Koncept kulturního kapitálu → kultura jako forma investice zajišťující návratnost v podobě akumulace zdrojů, předává se v rodině a vzdělávacím systémem.
- Kulturní kapitál je nejčastěji definován jako obeznámenost a zběhlost v dominantních kulturních kódech a praktikách (ve způsobu mluvy, estetických zálibách, způsobech interakce). Je legitimním a cenným „platidlem“ na celospolečenském „trhu“, proto je aktivně nasazován při zaujímání pozice v rámci hierarchické sociální struktury.
- *Kulturní kapitál* = „institucionalizované široce sdílené kulturní signály (postoje, preference, formální vědění, jednání, statky, oprávnění) používané jako nástroje sociální a kulturní exkluze“ [Lamont, Lareau 1988: 156].
- *Kritika Bourdieuho přístupu*: vtělený kulturní kapitál příliš zdůrazňuje význam jemností a kulturních signálů tzv. vysoké kultury, opomíjí praktické individuální schopnosti a význam hodnot při utváření sociální identity.
- → třeba rozlišovat mezi [DiMaggio]:
 - **kulturními zdroji napomáhajícím lidem ke společenskému úspěchu**
 - **institucionalizovanými formami kulturního kapitálu** obecnější povahy (orientace ve vysokém umění)

Kulturní kapitál a kulturní zdroje

Rozlišení [DiMaggio 1991]:

- *kulturní kapitál* (cultural capital): dovednosti při spotřebovávání statků (např. cit pro okázalou spotřebu) a schopnosti rozmlouvat o obecně prestižních tj. institucionálně kontrolovaných a uznaných kulturních statcích
- *kulturní zdroje* (cultural resources) - *komunikační kompetencí*, tj. způsobu vedení diskursu (včetně neverbálních signálů, přízvuku, tempa řeči apod.)

Tyto zdroje dále zahrnují symbolické znalosti použitelné ve specifických relačních kontextech, tzv. interakčních rituálech [Collins 2004].

akční rádius člověka kulturně – společenské kompetence jako rozsah životního stylu, zahrnuje kulturní, sociální, politický i lidský kapitál [Šmídová 1992]

P. Bourdieu: formy kulturního kapitálu

- *vtělený* (jak se umíme pohybovat v sociálním prostoru – vkus, preference, distinkce)
- *objektivizovaný* (kulturní předměty hmotné povahy)
- *institucionalizovaný* (vzdělání, zejména v podobě titulů); „scholastic capital“ = oprávnění (credentials)

Typologie kulturního kapitálu na základě jeho funkcí

1. Vysoko-kulturní (kultivační) kulturní kapitál

- *Vysoko-kulturní* či kultivační kulturní kapitál → kulturní a sociální inkluzi/exkluze na základě znalosti a schopnosti ovládat symboly dominantní kultury (participace na vysokém umění a estetické preference ale i praktiky jako způsob mluvy a interakce (Bourdieu)).
- „obecný kulturní kapitál“ určený sdílenou dominantní kulturou vyšších tříd [Collins 2004].

2. Kognitivní (kulturní schopnosti) kulturní kapitál

- *Kognitivní kulturní schopnosti* předávané rodiči svým dětem, např. čtení s dětmi podporující kognitivní jednání [De Graaf et al. 2000].
- Děti z odlišných sociálních tříd si v rodině osvojují rozdílné používání jazyka (kódy a formy řeči) a tím i schopnost verbalizovat své myšlenky → nestejná výbava pro úspěch ve škole
- Význam má „**poznatkového zázemí**“ rodiny, které jsou rodiče schopni poskytnout svým dětem. Nejde jen o knihy (objektivizovaný kulturní kapitál) či samotné znalosti ale také o věnovaný čas a emocionální podporu. → mezigenerační západka (forma sociálního kapitálu v rodině či komunitě) [Coleman]

3. Kompetenční (kulturní zdroje) kulturní kapitál

- *Kompetenční – kulturní zdroje*: praktické schopnosti podporující mobilitu a úspěch („get ahead“ cultural capital) [DiMaggio 2001] ale i způsobilost komunikace při interakci s druhými.
- tzv. *zásoba členských symbolů*, které cirkulují v sociální síti daného člověka a vytváří jeho *emocionální energii*, která je v mikrosociologické perspektivě základem nerovností mezi lidmi [Collins 2004].

Typologie kulturního kapitálu z hlediska jeho funkcí

definice

příklady indikátorů

**Vysoko-kulturní
(kultivační – distinktivní)**

vědomá spotřeba dominantní
kultury, vkus vysoké kultury

návštěva galerií, koncertů

**Kognitivní (kulturní
schopnosti)**

kognitivní schopnosti dítěte
rozvíjené rodiči při výchově

výchovné praktiky jako čtení
s dětmi, výchova ke
specifickým činnostem

**Kompetenční (kulturní
zdroje)**

schopnost rozmlouvat o
prestižních statcích

orientace ve společensky
zajímavých tématech

pohyblivost v kulturní
diverzitě vysoké-nízké
kultury

omnivorní znalost a vkus

(multikulturní kapitál)

Typy KK se navzájem nevyklučují, naopak jsou navzájem provázané.

Teorie kulturní reprodukce a mobility

- *teorie kulturní reprodukce* (Bourdieu)
preference, hodnoty, postoje a jednání dominantní u vyšších tříd, které si jejich příslušníci osvojí během socializace v ranném dětství, čímž získají oproti ostatním nerasmazatelný náskok, vzdělávací systémem oceňuje a preferuje a tím napomáhá reprodukci sociálních nerovností (→ vysoko-kulturní a kognitivní kulturní kapitál).
Děti, které s ním do vzdělávacího procesu vstupují, ho ve škole vstřebávají rychleji a snadněji a tak se nůžky mezi dětmi z různých sociálních prostředí ještě více rozevírají. Naproti tomu
- *teorie kulturní mobility* (DiMaggio)
chápe kulturní kapitál (→ kompetenční a kognitivní typ) jako cestu k vzestupné sociální mobilitě u dětí z nižších vrstev. Podle této teorie neprodukuje kulturní kapitál již další výhody pro děti z vyšších tříd.

Teoretické modely kultury a stratifikace

Životní styl: kulturní a materiální spotřeba

spotřeba:

- kulturní (vysoká vs. nízká)
- materiálně-kulturní (luxus vs. materiální nezbytnost)

→ životní způsob

- význam pro utváření a reprodukci sociálních nerovností (skupinové vymezování se, symbolické hranice, habitus)
- homologies of social space (Bourdieu)

Teoretické modely kulturní spotřeby z hlediska stratifikace:

- **Třídní homologie** (Bourdieu)
vysoká – nízká kultura (Herbert Gans)
- **Postmoderní individualizace** spotřeby (Beck, Featherstone)
- sociální strukturace ale ne na základě třídy
- **Kulturní všežroutství**: omnivore–univore (Peterson)

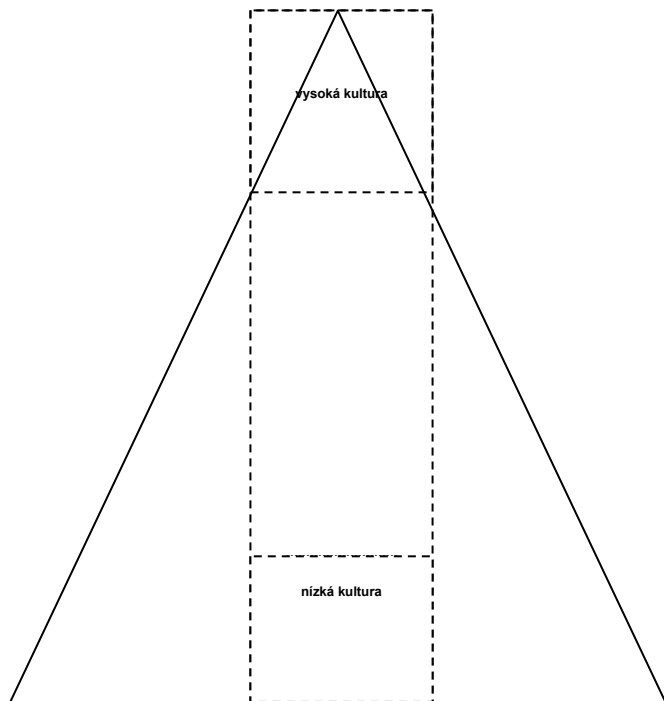
Omnivore – Univore thesis

- Kulturní vkus a participace již není hierarchicky stratifikovaná (od „snobů k povalečům“ či od „elity k mase“) ale existuje spíše kontrast mezi všežroutské a vyhraněné kulturní participaci
- Dolní třídy/vrstvy si uchovávají vkus nízké kultury – zůstávají vyhraněnými (univores), zatímco
- horní třídy/vrstvy si podržely svojí vysokou kulturu a k ní přibraly jednak populární tak dokonce i nízkou kulturu dříve vlastní pouze nižším třídám – stávají se všežrouty (omnivores)
 - kosmopolitní individualizace

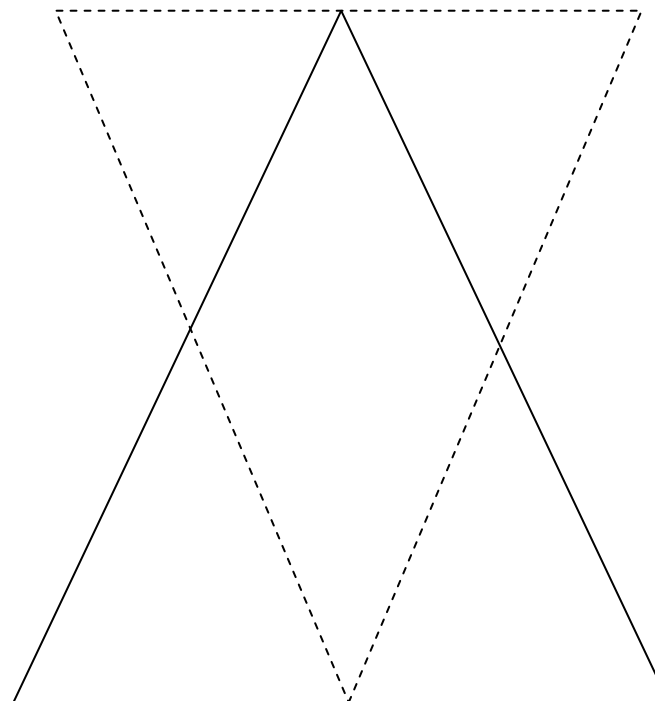
Kulturní všežroutství a kulturní mobilita

- Status je získáván a udržován pomocí vědění a participace ve všech kulturních formách (nebo alespoň v co nejvíce z nich).
- Kulturní všežrouti konzumují velký rozsah kulturních statků a jejich estetické preference překračují konvenční hranice vkusu. „Znalost kulturních kódů, které jsou náležité v různorodých sociálních prostředích a schopnost „kulturního-přehazování výhybky“ podle momentálních okolností se dnes stalo mnohem užitečnější než znalost omezeného rozsahu symbolů vysoké kultury“ [Ollivier, Fridman 2001].
- „kulturní varieta“ nahradila „Bourdieuho distinkci“ [Erikson 1996]. → moderní forma kulturního kapitálu „**multikulturní kapitál**“ (kulturní tolerance a obeznámenost s širokým rozsahem kulturních stylů)
- Schopnost manipulovat s kulturními symboly u vyšší střední třídy (linguistic code switching) [DiMaggio]
- Otevřenost, flexibilita, 'social networking' → ceněné zdroje v soudobé společnosti [van Eijck, 2000]

Sociální status a kultura: homologie vs. všežroutví

homologie třídy a kultury

kulturní všežroutví

sociální status (třída)
kulturní spotřeba a vkus

Faktory, které přispěly k proměně vkusu od elitního snobství ke kulturní všežravosti

1. **Strukturální změny:** rozšíření vzdělávání a prezentace umění v médiích otevřely elitní estetiku masám, geografická a sociální mobilita promíchala lidi s různými kulturními distinkcemi.
2. **Hodnotová změna:** historický trend směrem k větší toleranci (genderových, etnických, náboženských a rasových rozdílů)
3. **Změny ve světě umění:** rozrušení elitní etiky, která byla uvedena do pohybu tržními vztahy v umělecké spotřebě
4. **Generační změna** (generační politika): po boomu rokenrolu v 50. letech výrazný úbytek Američanů s vysokým statusem oproti předchozím generacím, kteří by upřednostňovali vysoké elitní umění
5. **Zájem statusových skupin** (status-group politics): posun od strategie definující populární kulturu jako něco nízkého, nekultivovaného, něco čemu je třeba se vyhýbat ke kultivaci a začleňování prvků populární kultury do dominantní kultury statusově nejvyšších skupin.

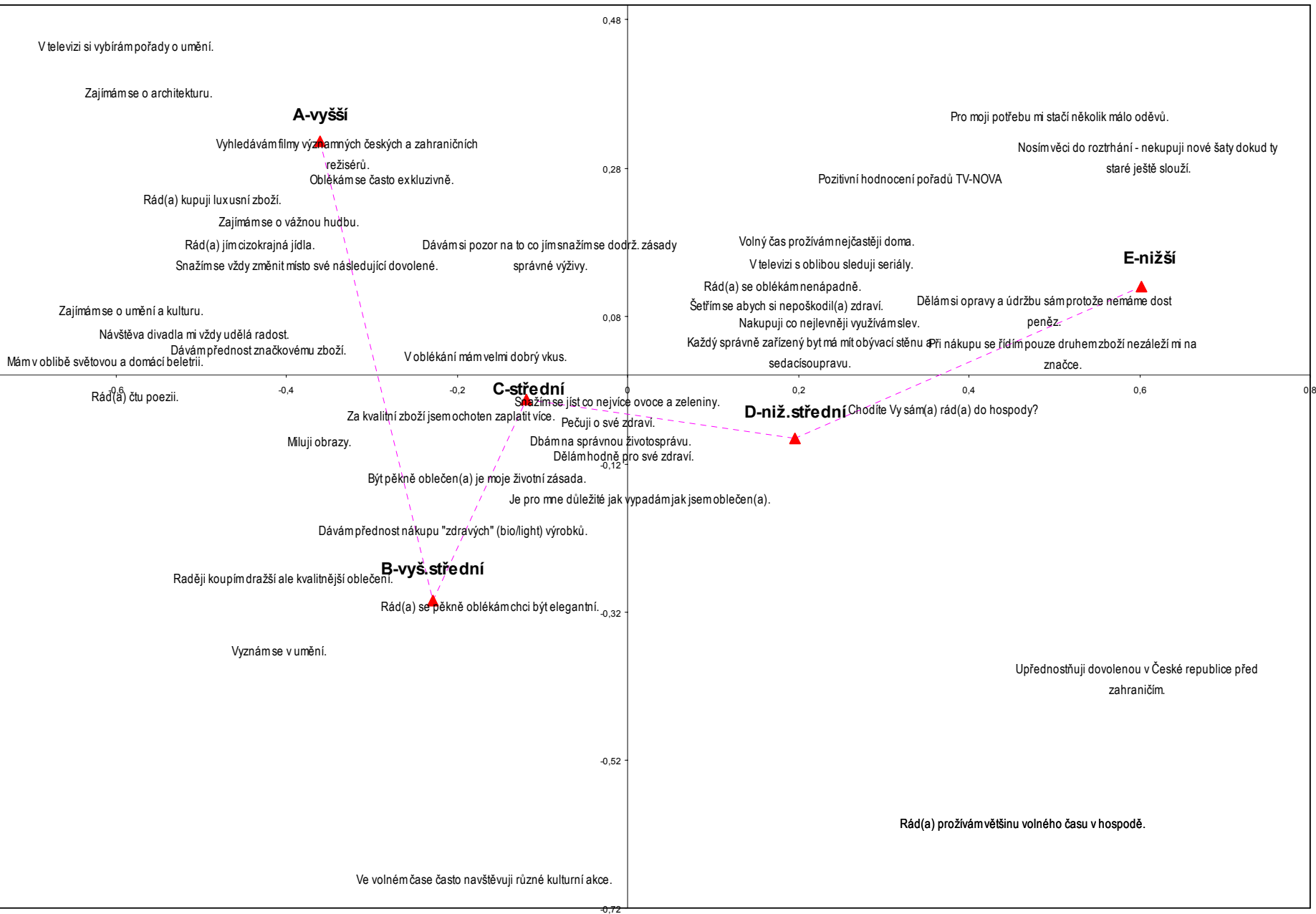
Limitace a problematická místa Omnivore-univore modelu

- Teze odvozena a testována na šíři kulturního vkusu - preference spojených s estetickou apropiací, nikoliv na jednání samotném (trávení volného času).
- Limitace časem: můžeme preferovat nekonečné množství žánrů, při aktivitě samotné (trávení volného času) jsme limitováni objemem volného času →
- V modelu všežroutství s jeho statusově vymezující funkcí nejde o počet strávených hodin v různých formách kulturních aktivit, ale o schopnost pohybovat se co největším kulturním spektru, byť povrchně a pouze účelově.

Testování Omnivore-univore modelu

- Hudební styly, poprvé ve studii „funkce hudby jako hranici vymezujícího principu“ [Peterson, Simkus 1992].
- Vkus: hudební, literární žánry, filmy, čtenost novin, časopisů
- Kulturní participace (aktivity): volný čas, sporty, dovolená
- tři druhy všekonzumentů [Emmison 2003]:
všežrouti vysoké kultury (highbrow omnivore)
vysoká kultura + jen částečně nízká
všežrouti nízké kultury (lowbrow omnivore)
převažuje nízká + částečně vysoká kultura

Sociální prostor životních stylů ve vazbě na sociální třídy ABCDE. ČR 2004.

Relační perspektiva sociálních nerovností

Sociální distance

Social distance: **interactional approach** to social stratification

Interactional/ relational approach

(vs. conventional structural (substantialist): first main dimensions of stratification defined)

- a key aspect of a stratification system is the degree to which **intimate social relationships are confined to persons of “equal status“ or “equal class.“**
- study of *status groups* (Weber) rather than economic class groupings, (Marxian social classes)
- relational perspective on inequalities
symbolic placement (Warner)

Stratifikační systém (sociálně distanční pojetí)

- **Sociální struktura:**
trvalý systém sociálních vztahů mezi sociálními pozicemi
→ odlišná *míra pravděpodobnosti* vzniku sociálních vztahů mezi sociálními pozicemi
- **Sociální stratifikace:**
trvalý systém uspořádání sociálních pozic
- **Stratifikovaná sociální struktura:**
v níž existuje tendence ss omezovat intimní sociální vztahy
- **Sociální třída – interakční definice (L. Warner):**
skupina lidí, jejíž členové mají blízký přístup jeden k druhému na úrovni přibližně stejného statusu
- **Stratifikační systém**
míra v níž intimní sociální vztahy jsou omezeny na osoby stejného statusu /třídy

2 koncepty sociálních distancí

Klasické (široké) pojetí sociálních distancí - strukturní

- metafora pro vzdálenosti – relativní pozice jedince ve struktuře, např. ekonomické rozdíly nebo rozdíly v attributech (etnické, náboženské, ...) (Sorokin)
- Strukturní přístupy k sociálním distancím = skupiny jsou sociálně vzdálené, pokud se liší od druhých (třída, rod, rasa)

Interakční přístupy k sociálním distancím - interakční/ síťové

- relativní blízkost v sociální interakci tj. vzdálenost v síti (Simmel)
- Sociální interakce: blízkost bydliště, četnost partnerských vztahů, častost kontaktů.
- Vysoká míra sociální distance je tam, kde jsou takovéto sociální interakce nepravděpodobné
- Interakční přístup definuje skupiny jako vzdálené pokud se spolu nesetkávají (nesdružují). Odlišné (strukturně, např. třída) skupiny tak mohou být sociálně blízké, pokud se jejich příslušníci navzájem přátelí
- Pro určení relativní sociální distance mezi skupinami jsou rozhodující vzorce sociálních vztahů mezi kategoriemi – jak je podobné jejich chování

Interakčně distanční přístup

Objektivní a subjektivní
sociální distance

Interakce a sociální distance (subjektivní)

- Sociální distance: „míra pochopení a intimacy, která obecně charakterizuje osobní a sociální **vztahy**“ (Park 1924).
- Subjective feeling of individuals of a special proximity to another individual. The feeling of common group affiliation and common identity indicates low, a distinct aloofness connected with diffuse fear high social distance.
- Tyto pocity se nezaměřují na konkrétní jedince ale na **sociální kategorie** (např. religiozita, třídní vědomí, etnicita) → stereotypy (Steinbach 2004)

Interakční přístupy k sociálním distancím

- **Subjektivní sociální distance**

E. Bogardus – etnické distance

(Bogardusova škála sociální distance)

E. O. Laumann – profesní distance

- Intimita - blízkost sociálních vztahů vs. fyzická blízkost v (městském) prostoru (R. Park)

- **Objektivní sociální distance**

vzorce sociální interakce určující stratifikační řád (P. Blau, E. O. Laumann)

Subjektivní a objektivní sociální distance [Laumann 1966].

Subjektivní sociální distance: postoj ego vůči osobě (alter) s určitým statusovým atributem, který obecně definuje charakter interakce, kterou by ego podstoupilo s uvažovaným objektem.

Objektivní sociální distance: jsou v realitě pozorovatelné rozdílné pravděpodobnosti toho, že určitý člověk má přítele, souseda, nebo příbuzného s odlišným profesním zázemím.

Sociálně interakční přístupy

E. O. Laumann (1966, 1973) - stratifikační struktura odvozená ze samotných vzorců interakce

Sociální prostor vztahů – které profesní skupiny jsou v kontaktu s druhými (manželství, přátelé, sousedství)

CAMSIS Social Interaction and Stratification Scale
(přátelské a manželské vazby) *Cambridge Scale of Occupations*

Sociální podobnost/odlišnost strukturuje sociální síť
→ kontakty mezi podobnými lidmi jsou pravděpodobnější než mezi odlišnými (propojení strukturního a interakčního/síťového přístupu)

Distance - sociální vlastnosti → vzdálenost v sociální síti

Socialně distanční výzkumy stratifikace

E. O. Laumann

- Social distance scale:
relativní intimita v přístup k lidem určité skupiny (profesní) (Bogardus, Westie)
- E. O. Laumann:
1963, USA, Cambridge and Belmont, Massachusetts (422 muži, běloši)
1966, USA, Detroit (1013 muži, běloši)
1971, NSR, Altneustadt (820 muži ženy)
- Egocentrické sociální sítě
(profese 3 přátel, 2 sousedů, otce, tchána)

CAMSIS Social Interaction and Stratification Scale

- běžné stratifikační přístupy → existující konceptualizace odvozenou z teorie, přitom však je to právě její koncept, který se snaží ustavit (třídy, prestiž).
- CAMSIS: explicitní teoretické východisko pouze jeden zásadní předpoklad existence sociálních interakcí
- Členové skupin, kteří jsou si sociálně podobnější mají tendenci vzájemně sociálně reagovat. Rozdíly mezi skupinami (frekvence sociální interakce) → zrcadlení sociálních distancí mezi skupinami
- Stratifikační uspořádání moderních společností je založeno na hierarchické struktuře všeobecného zvýhodnění/ znevýhodnění vznikající z nerovné distribuce sociálních, kulturních a ekonomických zdrojů. Tyto nerovnosti uvádějí v život a dále udržují rozdílné životní styly, které střídavě napomáhají a podporují typické vzorce sociální interakce v okruzích přátel, manželském uspořádání a na pracovním trhu (sociální mobilita mezi generacemi).

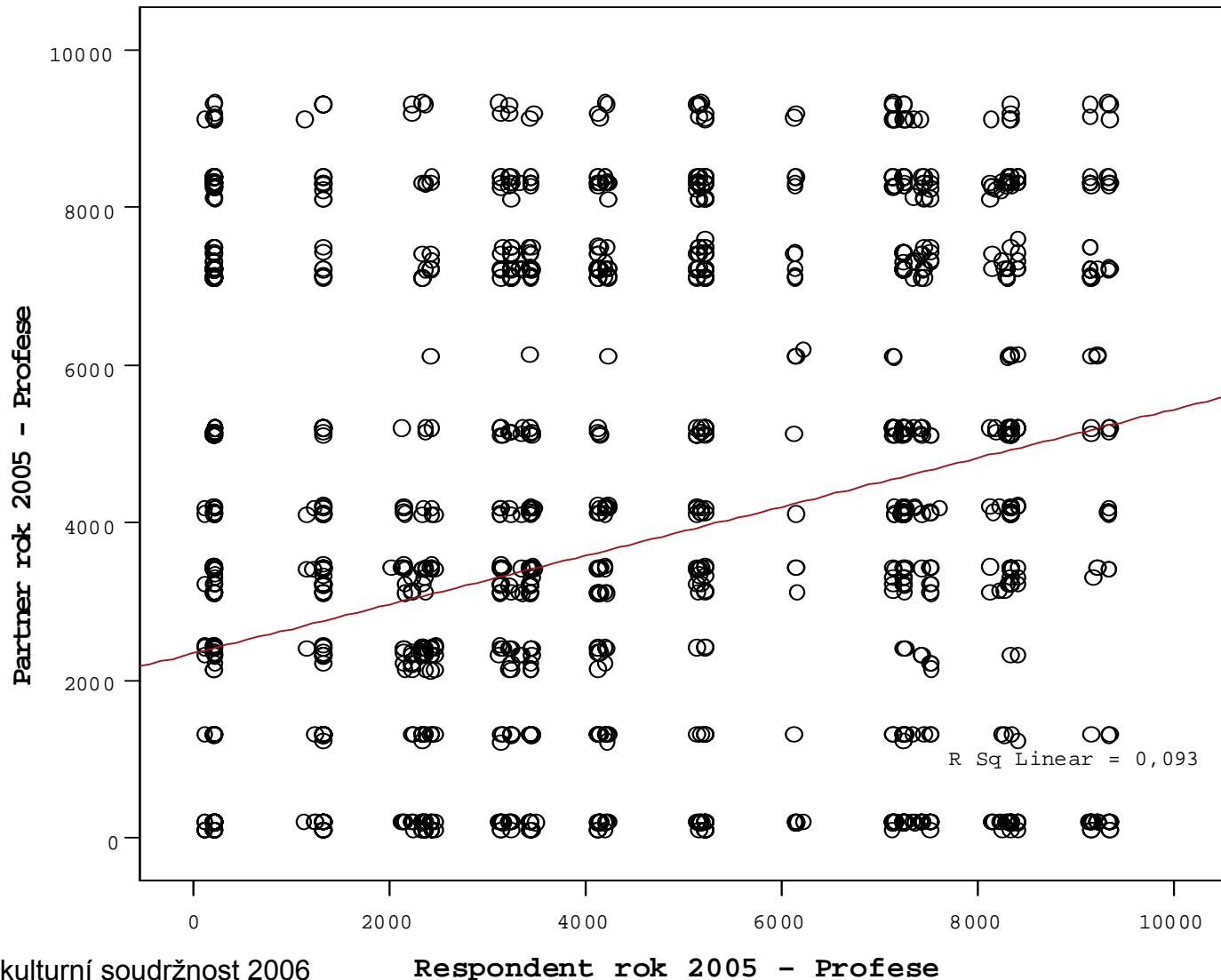
Princip diferencovaného sdružování (differential association)

- Lidé sdílející podobnou sociální pozici (status/třída) mají vyšší pravděpodobnost, že budou navzájem sociálně interagovat > výběr přátel, partnerů, známých je častěji ze stejné skupiny (než z vnější)
- Lidé mohou dokonce aktivně vylučovat některé skupiny ze svého sociálního okruhu (předpojatost, snobství), aby ochránili své zdroje
- „Nepotkávání se“ jako nevědomý proces: lidé s určitými (sociálními, ekonomickými, kulturními) zdroji se pohybují v odlišných sociálních okruzích a mají odlišné životní styly
- "birds of a feather flock together," - „svůj k svému"

Princip diferencovaného sdružování (differential association)

- Důsledek nerovností na sociální uspořádání
- Napomáhá reprodukci nerovností
DA → znevýhodnění mají tendenci sdružovat se se znevýhodněnými, privilegovaní s privilegovanými (lepší manželsky trh na vysoké škole)

Princip diferencovaného sdružování: Profese (ISCO) respondenta & partnera. ČR 2006

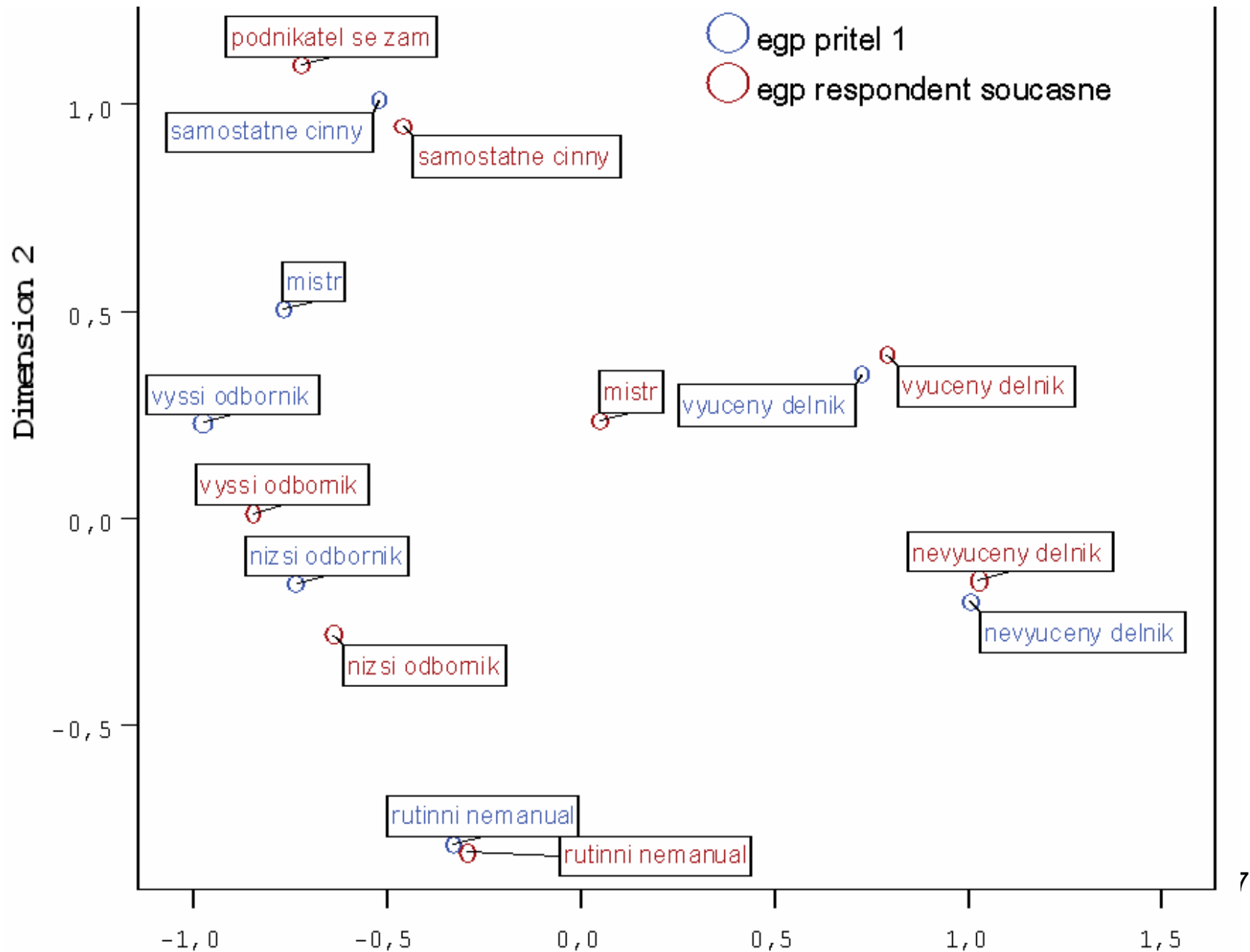
Princip diferencovaného sdružování: EGP respondenta & přítele 1. ČR 2006

	Vyssi odbornik	Nizsi odbornik	Rutinni nemanual	Samostatne cinny	Mistr	Vyuceny delnik	Nevyuceny delnik
Vyssi odbornik	22	40	36	26	4	11	9
Nizsi odbornik	13	78	46	21	1	23	17
Rutinni nemanual	11	40	153	28	4	40	34
Podnikatel se zam	5	11	8	28	3	8	3
Samost. cinny	12	26	26	73	3	31	15
Mistr	3	9	6	9	1	7	13
Vyuceny delnik	2	12	32	22	1	119	35
Nevyuč. delnik	3	19	39	20	1	71	137

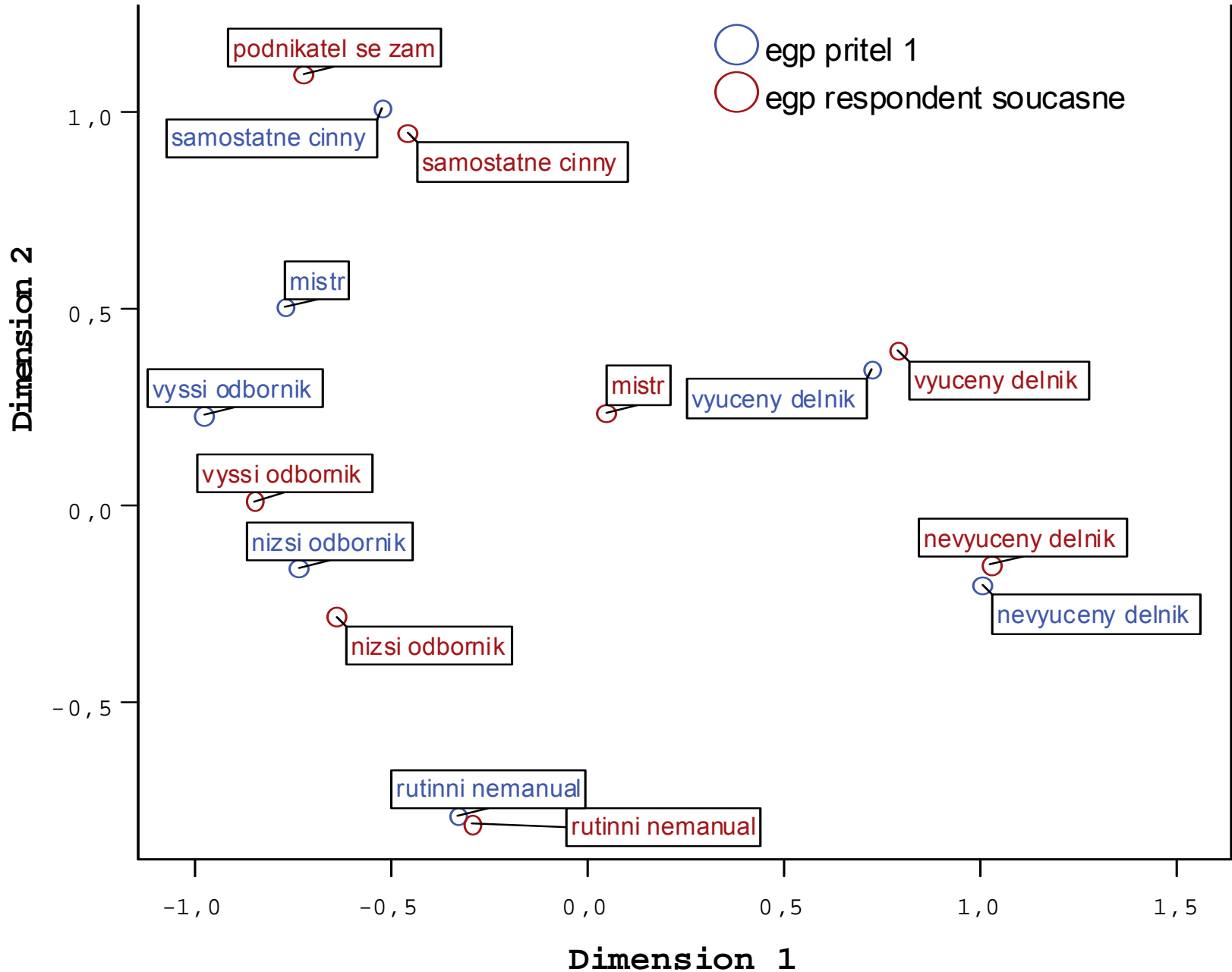
41 % respondentů má přátele ze stejné sociální třídy.

Zdroj: Sociální a kulturní soudržnost 2006 (N valid-pairwise = 1470)

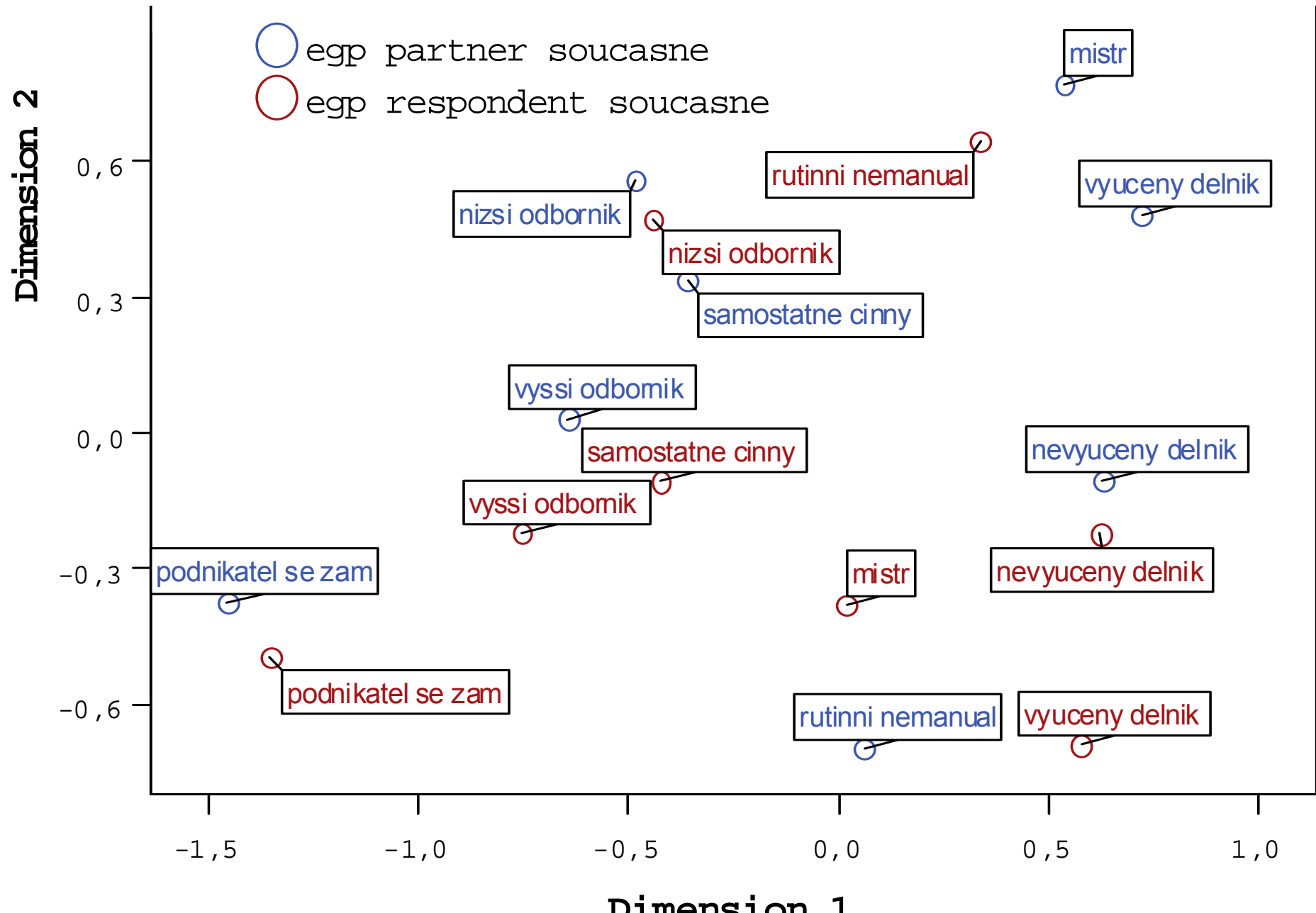
EGP respondentů & přátel 1. ČR 2006

EGP respondentů & přátel 1. ČR 2006. (CA)

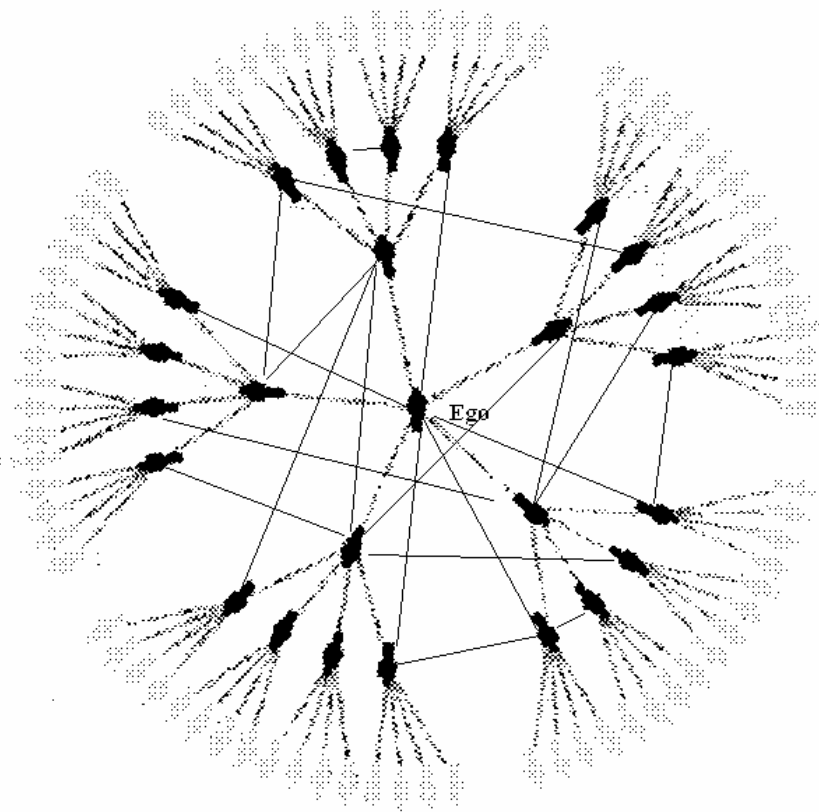

EGP respondentů & partnerů. ČR 2006 (CA)

Egocentrická síť

Princip

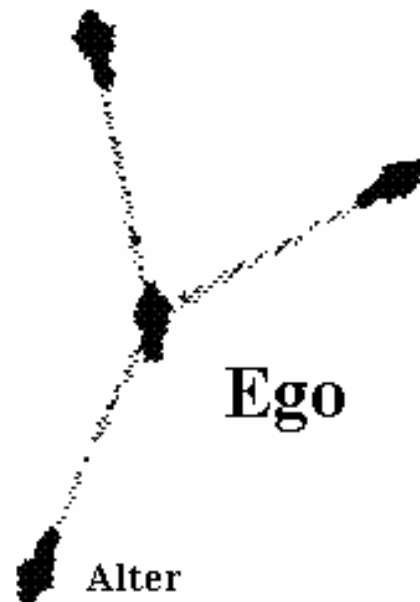
Egocentrická síť v Generátoru jmen
→ silné vazby

Alter

Friend 1:
Education
Occupation
Gender
Wherefrom

Alter

Friend 2:
Education
Occupation
Gender
Wherefrom

Alter

Friend 3:
Education
Occupation
Gender
Wherefrom

Princip měření objektivní sociální distance

Četnosti výskytu vazeb profesí mezi respondentem a jeho partnerem

		Profese partnera <i>ALTER</i>		
Profese respondenta <i>EGO</i>		A	B	C
A		n11	n12	n13
B		n21	n22	n23
C		n31	n32	n33

Vzdálenosti jsou v principu určeny na základě frekvence výskytu kombinací dvojic profesí v populaci Ego x Alter (různé alter lze v matici kumulovat, např. přítel, soused, otec,...)

Výzkum sociálních distancí [Laumann 1966]. Četnost výskytu profesí Ego x Alter

		Ego's Occupational Category **																			Row Frequency Totals		
		10	11	12	13	14	15	16	17	18	.	.	.	78	79	80	82	84	85	90		92	93
Alter Occupational Category**																							
Duncan Occupational Code																							
10	10	10	4	4	3	5	42
11	1	..	7	1	9
12	4	4	2	2	1	1	22
13	4	..	1	1	7	9
14	40	4	4	3	1	4	4	44
15	8	..	100	..	24	25	11	7	7	3	150	
16	2	12	4	25	7	4	2	1	106	
17	6	8	1	3	9	3	104	
18	2	4	1	1	2	20	.	.	.	2	..	8	..	1	..	1	..	2	53	
.
.
78	7	4	1	3	21	
79	1	..	1	5	9	..	3	1	4	1	28	
80	1	7	15	..	2	6	
82	7	10	1	3	1	1	2	28	
84	1	1	1	9	31	17	27	7	14	17	18	145	
85	2	2	1	7	..	8	13	3	10	11	6	4	60	
90	5	9	8	..	9	9	20	7	6	79	
92	4	1	5	17	8	3	5	9	15	33	6	92	
93	2	5	..	8	3	9	4	10	10	24	88	
Per cent totals***		104	100	100	100	100	103	107	103	102	.	.	.	97	99	101	106	106	96	97	97	100	
Column frequency totals		52	5	1	5	25	116	120	109	15	.	.	.	42	23	13	40	160	70	80	72	50	2465

* Because of the size of a 55-by-55 matrix, we have presented only a partial listing of the conditional probabilities to illustrate the nature of the original data

USA, Cambridge, Belmont 1963, vzorek 422 mužů, běloši
[Laumann, Guttman 1966]

Matrice vzdáleností: přátelské vazby

Table 4.3. Indexes of dissimilarity of friendship choices for 16 occupational groups

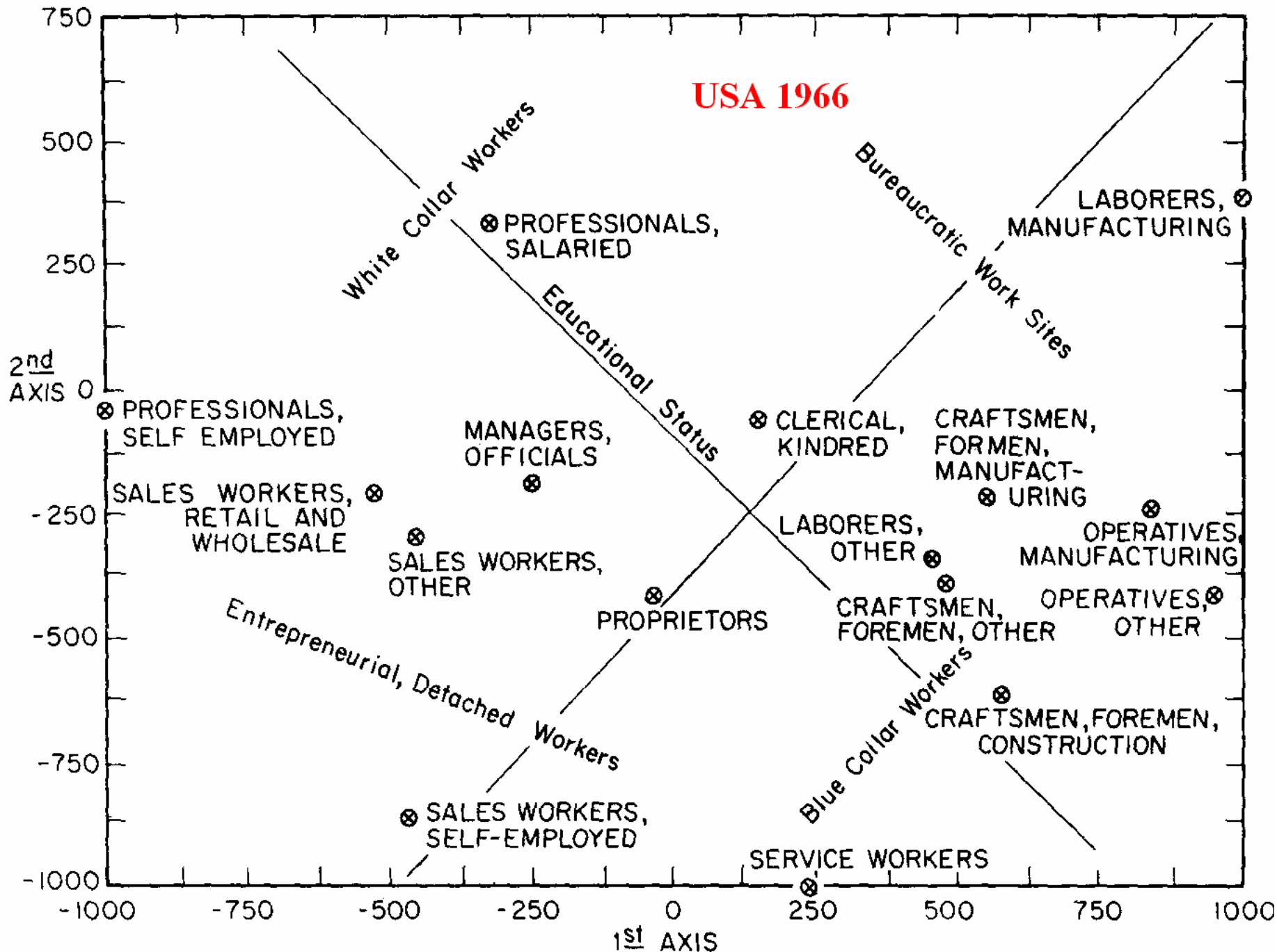
Occupational Groups	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. Professional, self-employed	.00															
2. Professional, salaried	.47	.00														
3. Managers and officials	.38	.33	.00													
4. Sales workers, other	.36	.39	.21	.00												
5. Salesworkers, self-employed	.52	.52	.41	.37	.00											
6. Proprietors	.41	.39	.25	.27	.28	.00										
7. Clerical and kindred	.50	.34	.27	.33	.46	.30	.00									
8. Sales workers, retail and wholesale	.39	.41	.25	.22	.43	.31	.40	.00								
9. Craftsmen, foremen, manufacturing	.59	.49	.42	.49	.50	.34	.32	.51	.00							
10. Craftsmen, foremen, other	.60	.50	.43	.49	.49	.32	.34	.48	.26	.00						
11. Craftsmen, foremen, construction	.63	.56	.44	.50	.53	.34	.38	.49	.31	.32	.00					
12. Operatives, manufacturing	.69	.57	.49	.56	.58	.42	.38	.58	.23	.30	.37	.00				
13. Operatives, other	.72	.61	.53	.60	.56	.42	.44	.62	.28	.29	.36	.20	.00			
14. Service workers	.58	.52	.43	.47	.55	.36	.42	.50	.43	.41	.44	.43	.48	.00		
15. Laborers, manufacturing	.71	.60	.58	.62	.67	.56	.37	.63	.42	.47	.50	.33	.44	.62	.00	
16. Laborers, other	.58	.50	.39	.46	.48	.28	.30	.45	.20	.20	.23	.27	.29	.40	.45	.00

Profesní seskupení – multidimezionální škálování

Coordinates in the Best 3-space

Duncan Code	Typical Occupation(s) for Each Code	Smallest Space Coordinates		
		First	Second	Third
IV {	11 longshoremen, gardeners	-536	-584	-462
	31 carpenters, millwrights, printing operatives	-833	-229	-377
I {	12 metal molders, shoemakers	-561	-301	83
	13 attendants (hospital), laborers	-526	-621	284
	14 textile operatives	-486	-187	262
VI {	34 motormen on subways	-447	122	334
	41 machinists, inspectors	-338	98	622
V {	21 cranemen	-28	690	319
	22 bakers, shipping clerks	-383	430	-85
	23 forgemen, tailors	-303	328	-495
	24 excavating machine operators	-625	341	-318
	25 mechanics, repairmen	-617	415	73
II {	10 elevator operators, laborers	-238	364	377
	15 truck drivers, cooks	-309	188	81
	16 laborers, factory operatives	-473	201	40
	17 manufacturing operatives	-227	380	137
VII {	33 plumbers, tinsmiths	-114	320	-28
	40 policemen, auctioneers, dispatchers	-279	-70	-121
	47 salesmen (n.e.c.),* engravers, stationary engineers	-263	-359	-122
III {	18 operatives and kindred	-37	-38	-9
	19 auto mechanics, operatives	-282	195	-41

Structure of Occupations [Laumann 1973]

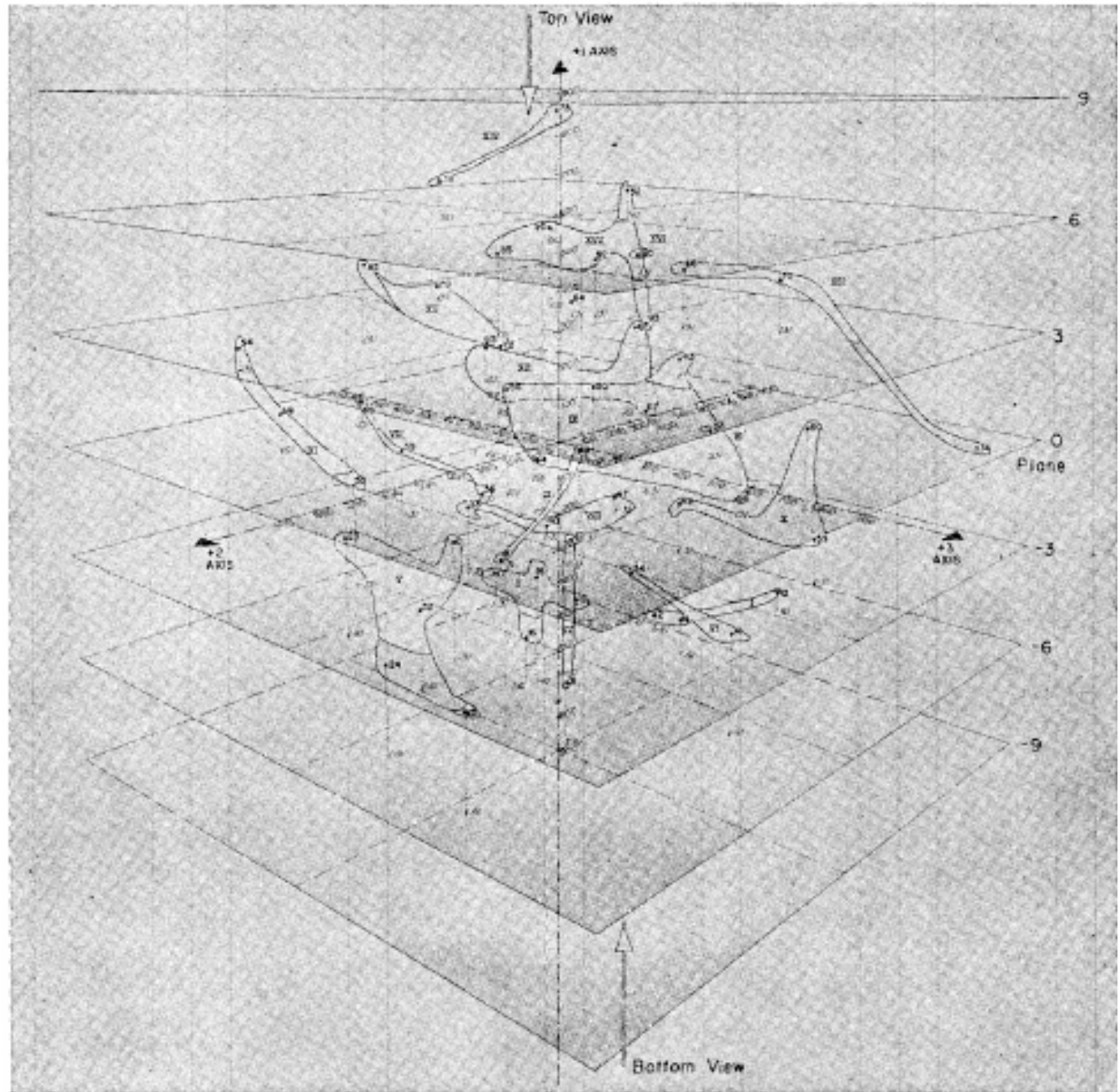
THREE-DIMENSIONAL REPRESENTATION OF THE OCCUPATIONAL GROUPINGS.

osa 1.
vertikální stratifikace
(**prestíž**)

osy 2. a 3.
horizontální dimenze
(**situsy** profesí)

skupiny profesí -
oblasti vrstev (např.
samostatně činní vs.
zaměstnanci,
průmyslový vs.
sektor služeb)

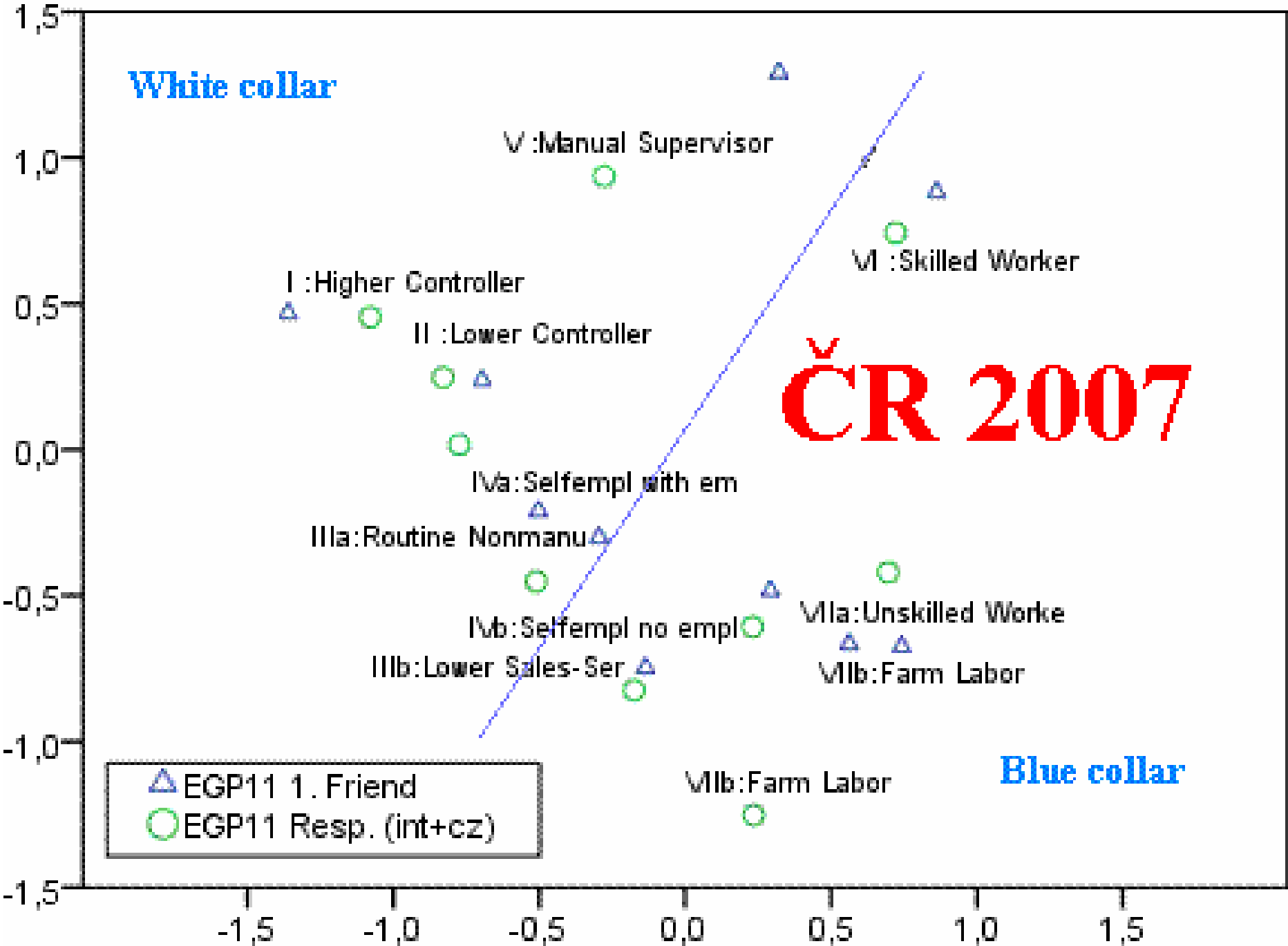
USA, Cambridge
and Belmont,
Massachusetts 1963

White collar

ČR 2007

Blue collar

- △ EGP11 1. Friend
- EGP11 Resp. (int+cz)

Teoretické zobecnění [Laumannn 1966] :

Homophily (proximity principle)

Hypotéza o podobnosti „like me“ - teze o homofilii

- lidé se pohybují v takovém sociálním okruhu, který se vyznačuje statusovou a etnickou homogenitou. (stejný status)

Hypotéza o prestiži

- Čím vyšší status profese jako postojový objekt, tím menší sociální distance lidé vyjadřují, bez ohledu na jejich postavení
- Lidé při výběru druhých pro úzký vztah jmenují lidi s vyšší socioekonomickým statusem
- Proto při sociometrických výběrech lidé s vyšším statusem obdrží více výběrů

Hypotézy nejsou v rozporu, první platí pro reálné vazby (objektivní sociální distance), druhá pro požadované - preferované interakce (subjektivní sociální distance)

→ aspirace na sociální mobilitu

Internetové zdroje

- ***Symbolic Boundaries. Research Network in the Sociology of Culture. ASA***
<<http://peregrin.jmu.edu/~brysonbp/symbound>>
- ***Research Network for the Sociology of Culture ESA***
<<http://www.esaculture.be>>
- ***Michèle Lamont***
<<http://www.wjh.harvard.edu/soc/faculty/lamont>>
- ***Omar Lizardo***
<<http://www.nd.edu/~olizardo>>
- ***ESRC Centre for Research on Socio-Cultural Change (CRESC), University of Manchester***
<<http://www.cresc.ac.uk>>
- Výzkumný projekt „**Sdílené hodnoty a normy ...**“, SOÚ AV ČR <<http://www.sdilenihodnot.soc.cas.cz>>
- Výzkumný projekt ***Sociální distance ve stratifikačním systému ČR***, SOÚ AV ČR
<<http://www.socdistance.wz.cz>>

The background of the image is a repeating pattern of simple stick figures. Each figure consists of a circular head, a horizontal line for the torso, and two diagonal lines for the legs. The figures are arranged in a grid-like pattern, with some figures slightly offset from others, creating a sense of depth and movement. The color of the figures is a light, muted blue-grey.

www.socdistance.wz.cz